

MÜÜJAKONTOD KOLMANDA ISIKU KAUPLEMISPLATVORMIDEL

TEADUSUURING INTELLEKTUAALOMANDIÕIGUSI RIKKUVATE
INTERNETIPÕHISTE ÄRIMUDELITE KOHTA – 4. ETAPP

Kommenteeritud kokkuvõte

Oktoober 2021

KOMMENTEERITUD KOKKUVÕTE

Taustteave

2020. aastal tellis Euroopa Liidu Intellektuaalomandi Amet (EUIPO) intellektuaalomandiga seotud õigusrikkumiste Euroopa vaatluskeskuse kaudu teadusuuringu intellektuaalomandi rikkumise kohta müüjakontode kaudu kolmanda isiku kauplemisplatvormidel. Uuringu eesmärk oli saada rohkem teada viisidest, kuidas intellektuaalomandiõiguste rikkujad väärkasutavad kauplemisplatvorme, et turustada intellektuaalomandiõigusi rikkuvaid kaupu ja teenuseid, ning kuidas toimivad intellektuaalomandiõiguste rikkujate kasutatavad ärimudelid, pakkudes seega uusi teadmisi selle nähtuse tõhusamaks tõkestamiseks.

Uuringu tellis Bournemouthi Ülikooli intellektuaalomandi poliitika ja juhtimise keskus, mis moodustas õigus- ja arvutiteadlastest koosneva rühma ⁽¹⁾. Uurimisrühma abistas ekspertide rühm, kelle seas olid õiguste omanike, internetipõhiste kauplemisplatvormide, tarne- ja makseteetvõtete, õiguskaitseasutuste, kohtuasutuste, eradetektiivinduse teenuste ning digiturbe valdkonna esindajad.

Käesolev aruanne koostati intellektuaalomandiõigusi rikkuvate kaupade ja teenuste internetipõhistel kauplemisplatvormidel pakkumise õiguslike, tehniliste ning logistiliste aspektide uuringuna. Aruandes antakse ülevaade olemasolevast kirjandusest ja poliitikaalgatustest, õigusraamistikust ja kohtupraktikast ning esitatakse kvalitatiivne analüüs praeguste ärimudelite ning neile reageerimiseks olemasolevate jõustamisvõimaluste kohta.

Metoodika

Ärimudelite analüüs töötati välja rea domeenieksperptidega tehtud struktureeritud intervjuude ning sõltumatu uurimise kaudu, milles kasutati ulatuslikult küberturbemeetodeid. Tootemargiomanikke, õiguste omanikke, internetipõhiseid kauplemiskohti, kliente, kullerteenuse osutajaid, makseteenuste osutajaid, kohtu- ja õiguskaitseasutusi esindavate ekspertidega tehti rida struktureeritud intervjuusid. Sõltumatu uuring viidi läbi, kasutades

---

⁽¹⁾ Bournemouthi Ülikooli uurimisrühma juhtisid professor Maurizio Borghi ja professor Vasilis Katos ning sellesse kuulusid dr Dimitrios Koukiadis, dr Gagatay Yucel, Panagiotis Bellonias, Ioannis Chalkias ja Dukki Hong.

Müüjakontode uuring – lõpparuanne

küberturbe uurimismeetodeid ja -tavasid digikriminalistika ja intsidentidele reageerimise valdkonnas. See lähenemine võimaldas tuvastada rikkujate kasutatavad taktikad, tehnikad ja menetlused. Tuvastatud taktikate, tehnikate ja menetluste põhjal koostati seejärel ärijuhtumite kirjeldused ning neid kasutati ärimudelite analüüsi alusena ⁽²⁾.

Uuringu kontekst: intellektuaalomandiõiguste rikkumine muutavas internetikeskkonnas

2019. aastal ulatus ELi imporditud võlts- ja piraatkaupade väärtus hinnanguliselt **kuni 119 miljardi euroni ehk 5,8%-ni kõigist ELi imporditud kaupadest** ⁽³⁾. Sellest summast moodustavad suure osa internetitehingud. Internetipõhiste kauplemisplatvormide hiiglaslik turuosa teeb neist selliste kaupade müügis hinnatud kanali. EUIPO ja Europol juhtisid 2019. aastal tähelepanu asjaolule, et nende platvormide väärkasutamisest on saanud võlts- ja piraatkaupade müügiga tegelevate kriminaalsete rühmituste jaoks oluline sissetulekuallikas ⁽⁴⁾.

Kuigi õigusi rikkuvate kaupade internetipõhistes kauplemiskohtades müümine ei ole uus nähtus, takistavad teatud **uued suundumused** intellektuaalomandiõiguste jõustamist.

- **Mitu müüjakontot.** Kuritegelikud organisatsioonid väärkasutavad süstemaatiliselt kauplemisplatvorme, avades mitmeid kontosid eri nimede all samadel platvormidel ja eri meediakanalites.
- **Internetireklaam.** Müüjad kasutavad ära internetireklaamiteenuseid, sidudes oma ebaseadusliku tegevuse tootemarkidega, ning avaldavad seaduslikel veebilehtedel ja sotsiaalmeediaplattformidel reklaame, et suunata liiklus välistele veebilehetele või internetipõhiste kauplemiskohtade loeteludele, mis pakuvad intellektuaalomandiõigusi rikkuvaid kaupu.

⁽²⁾ Käesoleva aruande lisas on esitatud 13 valitud juhtumiuuringut.

⁽³⁾ OECD/EUIPO (2021) „Global Trade in Fakes: A Worrying Threat“, OECD Publishing, Pariis 2021, lk 3 ja 58.

⁽⁴⁾ EUIPO/Europol (2019) „Intellectual Property Crime Threat Assessment 2019“, lk 11.

Müüjakontode uuring – lõpparuanne

- **Kohalolek sotsiaalmeedias.** Müüjad võivad väärkasutada mitut sotsiaalmeediaplattformide funktsiooni, et saavutada suur tarbijaskond ⁽⁵⁾. Võltsitud kaupu saab näiteks reklaamida postituste ja sõnumitega avalikes, privaatsetes või valitud suhtlusrühmades või reaalajas müügi voogedastusega, misjärel kliendid suunatakse ebaseadusliku müügitehingu juurde, mis võib toimuda välistel platvormidel või sotsiaalmeedia e-kaubanduse funktsioonide kaudu.

Internetipõhistel kauplemissitvormidel toimuvate intellektuaalomandiõiguste rikkumiste kaardistamine

Internetipõhistes kauplemissitvormides esinevad intellektuaalomandiõigusi rikkuvad tegevused hõlmavad eelkõige võltsitud või piraatkaupade müüki. Võltsitud ja piraatkaupade mõistet on määratletud mitmesugustes õigusaktides ning siseriiklikes õigusaktides. Need määratlused võivad oluliselt erineda. Käesoleva uuringu kontekstis tähendab võltsing ilmset kaubamärgirikumist, mille korral kaubad on märgistatud registreeritud kaubamärgiga identse või sellest eristamatu märgiga. Võltsitud kaubad varieeruvad halva kvaliteediga imitatsioonidest („järeletehtud kaubad“) koopiateni, mis on bränditud toodetega välimuse poolest sarnasemad („täpsed koopiad“). Piraatlus on autori- või disainilahendusõigusi rikkuvate kaupade müük ning seda esineb nii füüsiliste kui ka digitaalsete kaupade puhul.

Muude intellektuaalomandiõiguste rikkumise vormide seas on kaubamärgi õiguspärase omaniku märgiga segiaetavalt sarnaste või kaubamärgi mainet kahjustavate märkide kasutamine. Vähem ilmsete rikkumiste seas on nii lihtsaid kui ka väga keerulisi juhtumeid, mis võivad vajada *ad hoc* uurimist. Intellektuaalomandiõiguste rikkumine võib hõlmata ka „halli turu“ toodete, st intellektuaalomandiõiguste omaniku loata imporditavate ja müüdavate autentsete toodete müüki.

Käesoleva uuringu kontekstis kasutatakse järgmises tabelis esitatud kirjeldusi. Need kirjeldused võivad erineda puhtalt juriidilisest määratlusest mõnes kohtualluvuses, kuid mõte on selles, et kõik hõlmatud tegevused ja kaubad rikuvad intellektuaalomandiõigusi ühel või teisel viisil.

⁽⁵⁾ EUIPO (2021), „Monitoring and analysing social media in relation to IP infringement; EUIPO (2021), „Social Media – Discussion Paper. New and existing trends in using social media for IP infringement activities and good practices to address them“, juuni 2021.

ÕIGUSI RIKKUVAD KAUBAD: NÄITED		
	Füüsilised	Digitaalsed
Võltsimine	<ul style="list-style-type: none"> Järeletehtud kaubad (halva kvaliteediga imitatsioonid) Täpsed koopiad (sama välimusega koopiad) 	<ul style="list-style-type: none"> Raalprojekteerimisfailid (CAD-failid) 3D-printimiseks
Piraatlus	<ul style="list-style-type: none"> Autoriõigustega kaitstud sisu koopiad füüsilistel andmekandjatel (CD, DVD) Disainilahendusobjektide täpsed koopiad TPM-tehnoloogiast kõrvalehoidmise seadmed TV-dekoodrite kiipkaardid Täielikult installitud funktsioonidega digiboksid või mälu pulgad 	<ul style="list-style-type: none"> Tarkvarakoopiad Tarkvara, videomängude ja andmebaaside aktiveerimisvõtmed Häkitud voogedastusteenuste kontod Raalprojekteerimisfailid (CAD-failid)
Eksitamine	<ul style="list-style-type: none"> Sarnaste kaupade sarnane tootemarginimi, logo või pakend 	<ul style="list-style-type: none"> Sarnane tootemargini nimi ja/või logo sarnastel digikaupadel, nt tarkvaral, videomängudel või rakendustel
Tootemargini ärakasutamine	<ul style="list-style-type: none"> Tuntud tootemarkide kasutamine kaupadel, mis ei ole nendega seotud 	<ul style="list-style-type: none"> Virtuaalmaailmades või mittevahetatavatel märkidel (NFT) tuntud tootemarkide kasutamine
Hall turg	<ul style="list-style-type: none"> Paralleelimport Ülejäägid Praaktoteed 	<ul style="list-style-type: none"> Ei ole kohaldatav

Intellektuaalomandiõiguste rikkujate internetiplatvormi valik sõltub suuresti müügiks pakutavast kaubast või teenusest, sihtrühmast ning sellest, kas rikkuja on „juhuslik“ või „süsteemiline“ müüja. Peale „üldiste“ hulgimüügi- ja oksjonikohtade on olemas ka „spetsialiseerunud“ müügikohad, näiteks käsitöökaupade, sõltumatute jaemüüjate, digikaupade (nt videomängud ja tarkvaralitsentsid) ning vahetatute märkide (NFT) müügikohad. Üha tähtsam on ka „sotsiaalkaubanduse“ roll, eelkõige tarbijatevaheline (C2C) ning ettevõtte ja tarbija vaheline (B2C) müük sotsiaalmeedia kaudu. Suured sotsiaalmeediaplatformid on välja töötanud oma e-kaubanduse funktsioonid. Sotsiaalmeedia voogedastusfunktsioonide kasutamine toote turustamiseks ning ostjatele tutvustamiseks on kasvav trend.

Süsteemiliselt võltsinguid müüvad isikud võivad kasutada ka pimevõrgus tegutsevad ebaseaduslikke kauplemiskohti, kus tehingud toimuvad anonüümselt ning tasutakse krüptorahas.

Müüjakontode uuring – lõpparuanne

Järgmises tabelis esitatakse näitlikult intellektuaalomandiõigusi rikkuvate kaupade iga kategooria **sihtkauplemiskohad** vastavalt konkreetse toote teatud liiki kauplemiskohas tuvastamise tõenäosusele.

Kauplemiskoha liik	Õigusi rikkuvad kaubad					Suur Väike
	I Võltsimine	II Piraatlus	III Eksitamine	IV Ärakasutamine	V Hall turg	
Hulgimüük	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Yellow	
Oksjon / kasutatud kaubad	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Orange	
Käsitöö/kunst	Green	Green	Yellow	Orange	Green	
Sotsiaalmeedia	Orange	Orange	Yellow	Yellow	Yellow	
Tööjõud/teenused	Green	Orange	Green	Green	Green	
Digitaalsed kaubad	Green	Green	Orange	Red	Green	
Pimevõrk	Red	Red	Orange	Yellow	Orange	

Tarneahelapõhine lähenemine uurimisele ja jõustamisele

Kolmanda isiku kauplemisplatvormidel müüjakontode kaudu toimuvate intellektuaalomandiõiguste rikkumiste protsess koosneb seitsmeetapilisest tarneahelast, mis algab intellektuaalomandiõigusi rikkuva kauba tootmisest ning lõpeb selle tarnimisega. See on teabe, füüsiliste esemete ning raha voo kaudu toimuv pidev protsess, millesse on kaasatud mitu vahendajat. Jõustamise seisukohast lähtudes eeldatakse, et ebaseadusliku tegevuse nähtavus väheneb tarneahela alguse poole (paremalt vasakule) liikudes ning suureneb kliendile lähenedes (tarne, paremas servas).

Rikkujad kasutavad tarneahelas mitmeid eri meetodeid jõustamismeetmete tõkestamiseks, näiteks kaupade tuvastamist, kõrvaldamist, arestimist või konfiskeerimist tõkestavaid meetodeid. Seda pakub teavet meetmete jaoks, mida **jõustamises osalejad** võivad võtta ahela igas etapis. Need tegevused hõlmavad uurimis- ja õiguskaitsemeetmeid ning iseregulatsiooni jõustamismeetmeid.

Allpool tabelis on kokkuvõtte **kesksetest jõustamismeetmetest**, mida õiguskaitsjad, internetiplatvormid ning intellektuaalomandi omanikud saavad igas tarneahela etapis kasutada:

JÕUSTAMISMEETMED	
	<ul style="list-style-type: none"> • Materjalide seire: materjalide tootmise või nende päritolu sagedate kohtade tuvastamine ning nende andmebaasi pidamine. • Tollikontrollid: päritoluriikidest ja/või teadaolevatest sagedatest kohtadest pärit ajalooliste andmete ning tollideklaratsiooni vormidel esitatud andmete kasutamine.
	<ul style="list-style-type: none"> • Tootjate pangakontode blokeerimine. • Kaupade tootmist mõjutavate suundumuste ja hooajaliste sündmuste jälgimine (nt spordiürituse algus, populaarsete toodete müügiletulek).
	<ul style="list-style-type: none"> • Kaupade konfiskeerimine/arestimine: haarangud intellektuaalomandiõiguste rikkujate varudele ning õigusi rikkuvate esemete arestimine.
	<ul style="list-style-type: none"> • Kauplemisplatvormil loata esitatavate ebaseaduslike esemete müüjate tuvastamine. • Teavitamise ja kõrvaldamise menetluste rakendamine: kaubaloetelude ja müüjakontode kõrvaldamine.
	<ul style="list-style-type: none"> • Ohumärkide järgimine: kauplemiskoha hoiatusmärgid, kui pakkumised on näiteks „liiga hea, et olla tõsi“ kategoorias ja/või lühikese aja jooksul liiga rohke positiivse tagasiside saamine. • Teabeedastuse seire: sotsiaalmeediaplatformidel toimuva teabeedastuse, pooltevahelise suhtluse ning reklaamirakenduste seire. • Reklaamide kõrvaldamine: reklaami võtmesõnade kõrvaldamine, tulemuste otsingumootoritest eemaldamine, toote või müüjakonto eemaldamine.

6. Müük

- **Koostöö pankade/finantsasutustega**, et leida ja tuvastada finantstehingute taga olevad isikud ja blokeerida pangakontod.
- **Koostöö makseteenuste osutajatega**, et tuvastatud ebaseaduslike müüjate korral tehingud blokeerida.
- **Raha liikumisel põhinev uurimine**: uuritavate finantstehingute analüüsimise teel müüjate täieliku profiili loomine.
- **Katseostud**: intellektuaalomandiõigusi rikkuvate toodete ostmine, et koguda tõendeid, mida on vaja, et esitada süüdistus ebaseadusliku müüja vastu.

7. Tarne

- **Koostöö kullerite / postiteenuste osutajatega**, et takistada võltstoodete levitamist ja/või tuvastada levitajate aadressid.
- **Koostöö klientidega**, et käivitada õigusi rikkuvate kaupade arestimise ja konfiskeerimise menetlused ning küsida andmeid, kui kaubad hävitatakse.
- **Kaupade arestimine** tollis või postiasutuses.
- **Liikumisteede jälgimine**, et tuvastada toote, levitajate ning müüjate päritolu ja toodete ostjatele edastamise viis.
- Tavapärase kanalite kaudu ebatavalise arvu ootamatuid tellimusi saanud **kahtlusaliste seire**.

Tõhusa jõustamise meetmed, põhimõtted ja strateegiad

Kolmanda isiku kauplemisplatvormidel intellektuaalomandiõiguste rikkumiste tõkestamine hõlmab mitmeid meetmeid, põhimõtteid ja taktikaid. Nende seas on jõustamismeetmed ja kõigi kaasatud sidusrühmade vahelise koostöö raames võetavad vabatahtlikud meetmed. 2011. aastal sõlmitud ning 2016. aastal läbivaadatud vastastikuse mõistmise memorandum loob nende vabatahtlike meetmete üldise raamistiku ELis ⁽⁶⁾. Vastastikuse mõistmise memorandumis käsitletavat head tavad hõlmavad **ennetavaid meetmeid**, mille eesmärk on

⁽⁶⁾ Euroopa Komisjon (2016), „Vastastikuse mõistmise memorandum võltsitud kaupade internetimüügi kohta“ https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/intellectual-property/enforcement/memorandum-understanding-sale-counterfeit-goods-internet_en.

ennetada rikkumisi enne nende toimumist, ning **reageerimismeetmeid**, millega püütakse vähendada või piirata rikkumiste mõju nende toimumisel.

- **Vabatahtlikud ennetusmeetmed.** Nende meetmete õiguslik alus tagatakse lepinguliste kohustustega, mis tulenevad internetipõhiste kauplemisskohtade kolmandate isikute õigusi rikkuvate kaupade müüki keelavate kasutustingimustega nõustumisest. Need meetmed, mis on välja töötatud koos intellektuaalomandiõiguste omanikega, hõlmavad järgmisi meetmeid.
  - (i) **Korduvatele rikkujatele kohaldatavad meetmed:** korduvalt kasutustingimusi rikkuvate kasutajate kontod võidakse peatada või deaktiveerida.
  - (ii) **Isikusamasuse kontroll:** korduvrikkumiste vastaste meetmete tõhususe tagamiseks nõuavad platvormid kasutajatelt konto avamise tingimusena enda isikusamasuse tõestamist, milleks võib kasutada näiteks isikut või aadressi tõendavat dokumenti. Kauplemissplatvormid võivad nõuda ka ettevõtte tegevusloa esitamist ning võivad piirata profiilinimeses teatud märksõnade kasutamist.
  - (iii) **Toodete jälgitavus:** suurteil kauplemissplatvormidel on kasutusele võetud jälgitavussüsteemid, mille korral igale tootele antakse kordumatu kood autentsuse kontrollimiseks enne selle kliendini jõudmist.
  - (iv) **Muud tehnoloogilised ennetusmeetmed:** kauplemissplatvormid ja sotsiaalmeedia kasutavad märksõnade filtreerimist, sisu modereerimist ja pildituvastustehnoloogiat, et tuvastada õigusi rikkuvad pakkumised enne müügitehingu sooritamist.
- **Teavitamine ja kõrvaldamine:** teavitamise ja kõrvaldamise menetlused on tähtsad vabatahtlikud **reageerimismeetmed**, et ühtlustada internetis pakutavast õigusi rikkuvast sisust teatamise ja selle kõrvaldamise protsessi. Vastastikuse mõistmise memorandumis raames välja töötatud heade tavade kohaselt hõlmavad tõhusad teavitamise ja kõrvaldamise protsessid järgmist.
  - (i) **Teabepakett õiguste omanikele**, mis sisaldab üksikasjalikke juhiseid teabe kohta, mis tuleb esitada teavitamise aktiveerimiseks.

- (ii) **Mitmest rikkumisest teatamiseks** ehk hulgitaotluse esitamise vahendid, mis võimaldavad õiguste omanikel lisada mitu õiguste rikkumise loetelu ühte kõrvaldamise taotlusesse.
  - (iii) **Usaldusväärsete teavitajate programmid**, mis hõlmavaid kiireid, eelistatud teatamiskanaleid ja millega kaasneb kiirendatud korras kõrvaldamine taotluste korral, mille on esitanud usaldusväärsed, õigusi rikkuva sisu leidmiseks ja tuvastamiseks spetsiaalseid eksperditeadmisi ja tehnoloogiat omavad õiguste omanikud.
  - (iv) **Otsingu- ja teatamisvahendid**, mis hõlbustavad platvormil potentsiaalselt õigusi rikkuva sisu otsimist pildituvastuse ja teiste tehnoloogiate abil.
  - (v) **Kasutajatele suunatud teave** kõrvaldamise põhjuse ja korduvrikkumiste võimalike tagajärgede kohta ning kergesti juurdepääsetav teave intellektuaalomandiõiguste omaniku teate selle vaidlustamiseks edasikaebamise või **vastuväite esitamise korra** kohta.
- **Automaatsed tuvastusmeetmed.** Tehisintellekti- ja masinõppepõhistel tuvastamissüsteemidel on üha suurem roll nii ennetavates kui ka reageerimismeetmetes.

Koos vabatahtlike meetmetega, mis on välja töötatud koostöös internetipõhiste kauplemiskohtadega, võtavad õiguste omanikud ja õiguskaitseasutused uurimis- ja jõustamismeetmeid, mis on laiemal ulatusega ja hõlmavad kogu tarneahelat.

- **Rahavoo jälgimisel põhinev uurimine.** Rahavoo jälgimisel põhinev lähenemisviis hõlmab ebaseadusliku tegevusega seotud finantstehingute jälgimist ja nende kohta teabe hankimist, et koguda tõendusmaterjali ja/või tegevus katkestada. See lähenemisviis vajab erinevate seotud sidusrühmade, eelkõige makseteenuste pakkujate vahelist koostööd, ning seda on kasutatud intellektuaalomandiõiguste rikkujate vastastes menetlustes.
- **Tolli- ja piirikontrollid.** ELi tolliasutused kasutavad ühtlustatud menetlusi ja lühendatud tähtaegu intellektuaalomandiõiguste rikkumises kahtlustatavate väikepakendites

kaupade hävitamiseks ning esitavad õiguste omanikele viimaste nõudmisel asjaomast teavet.

- **Pimevõrguvastased jõustamismeetmed.** Arvestades internetis kauba pakkujate anonüümsust ja nende võimalikke partnereid, kaasnevad seoses jõustamisega pimevõrgus eriprobleemid. Õiguskaitseasutuste vahelise ülemaailmse koostöö tulemusel on **suletud** pimevõrgu kauplemiskohti.

Süüdistuse esitamine müüjatele

Müüjate vastu võib algatada õiguskaitsemenetluse intellektuaalomandiõigusi rikkuvate kaupade importimise, müügiks pakkumise ja levitamise eest. Menetluse võivad algatada intellektuaalomandiõiguste omanik, internetipõhise kauplemiskoha käitaja või mõlemad koos. Kuigi intellektuaalomandiõiguste rikkumisega kaasnev tsiviilvastutus on ELi tasandil vähemalt otsese rikkumise korral laialdaselt ühtlustatud, jääb kriminaalvastutus endiselt liikmesriikide seadusandjate pädevusse. Enamikus ELi liikmesriikidest kohaldatakse kaubamärgi või autoriõiguste ning nendega seotud õiguste rikkumise korral kriminaalkaristusi juhul, kui rikkuja tegutseb tahtlikult või kaubanduslikus ulatuses. Kõik liikmesriigid ei tõlgenda neid kriteeriume siiski ühetaoliselt.

27 ELi liikmesriigis individuaalsete müüjate vastu algatatud kohtumenetluste kohta on vähe tõendeid. Olemasolev kohtupraktika viitab sellele, et **tahtlikkuse** saab tuvastada objektiivsete tegurite alusel, näiteks kaubamärgi omanikult saadud sõnaselge loa puudumine või konstruktiivne teadmine, et tegemist on võltsitud toodetega. „**Kaubandusliku ulatuse**“ kriteerium on vähem selge ja sõltub suuresti tehingute mahust. Tõendid tellimuste vastuvõtmise ja tarnimise kohta on keskse tähtsusega, et määrata maht, mida riiklik jurisdiktsioon vajab kriminaalkaristuste määramiseks.

Tõkendid vahendajate vastu

Intellektuaalomandiõiguste omanikud võivad koos müüjate vastu kohtumenetluste algatamisega nõuda hüvitist ka internetipõhiste kauplemiskohtade käitajatelt ning teistelt tarneahelas osalevatelt vahendajatelt. Nende vahendajad on muu hulgas eelkõige laod, reklaamiplatvormid, makse- ning tarneteenuste osutajad. Olemasolevad õiguskaitsevahendid on näiteks **kohtumäärus**, mille kohtus võib väljastada, isegi kui vahendaja ei vastuta rikkumise eest või on vastutusest vabastatud.

Vahendajate vastu kohaldatavate tõkendite eesmärk on lisaks juba esinenud rikkumiste lõpetamisele ka tulevaste rikkumiste ennetamine. See nõuab teatud ennetavate järelevalvekohustuste täitmist. ELi õiguse kohaselt piirdub sellise järelevalvekohustuse rakendusala e-kaubanduse direktiivis sätestatuga ⁽⁷⁾ ning on tuletatav „**topeltidentsuse**“ **lähenemisviisi** alusel, mille esitas kohtujurist Jääskinen kohtuasjas L'Oréal vs. eBay: „õigusi rikkuv kolmas isik peab olema sama ja rikutud kaubamärk peab olema asjaomaste juhtumite korral sama“ ⁽⁸⁾.

Kohtualluvuse küsimus

Kohtualluvuse küsimus on kolmanda isiku kauplemisskohtadel avatud müüjakontode kaudu toimuvate intellektuaalomandiõiguste rikkumiste riikidevahelise olemuse tõttu jõustamise tõhususe tagamiseks keskse tähtsusega aspekt. Hagejad on üldiselt kohustatud esitama hagi kostja **alalise elukoha** järgsetele kohtutele, kuid menetlust saab alustada ka **kahju** tekkimise kohas, samuti kohas, kus toimus kahju põhjustanud **sündmus**, või kus rikkumine **toime pandi**.

Seoses tsiviilmenetluse kohtualluvuse määramisega on tähtis arvestada asjaolu, kas rikkujate tegevus oli suunatud ELi (**kogu ELi hõlmavate intellektuaalomandiõiguste** korral) või konkreetse liikmesriigi vastu. Kui sihtmärk on tuvastatud, võivad intellektuaalomandiõiguste omanikud esitada hagi selles kohtualluvuses, mille vastu rikkumine oli suunatud.

INTELLEKTUAALOMANDIÕIGUSED

KOHTUALLUVUSE MÄÄRAMISE ÕIGUSLIK
ALUS RAHVUSVAHELISTE
(ÜLEEUROOPALISTE)
INTELLEKTUAALOMANDIVAIIDLUSTE
KORRAL

⁽⁷⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 8. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/31/EÜ infoühiskonna teenuste teatavate õiguslike aspektide, eriti elektroonilise kaubanduse kohta siseturul (direktiiv elektroonilise kaubanduse kohta), artikli 15 lõige 1.

⁽⁸⁾ Kohtujurist Jääskineni arvamus (12.07.2011, C-324/09, L'Oréal SA-eBay, EU:C:2010:757, § 182).

ELi kaubamärgid	ELi kaubamärgi määrus 2017/1001 ⁽⁹⁾ , artikkel 125
Ühenduse disainilahendused	Ühenduse disainilahenduse määrus nr 6/2002 ⁽¹⁰⁾ , artikkel 82
Riigi tasandi intellektuaalomandiõigused (riigi tasandi kaubamärgid, autoriõigused ja nendega seotud õigused, patendid jms)	Brüsseli I määrus (uuesti sõnastatud) ⁽¹¹⁾

ELi liikmesriikide vaheliste **välisriigis kinnitatud kohtuotsuste** tunnustamine ja jõustamine on ühetaoliselt reguleeritud Brüsseli I määrusega (uuesti sõnastatud), samas võib ELi liikmesriikide välistes õigusruumides kohtuotsuste jõustamine olla väga keerukas siseriikliku õiguse vaheliste erinevuste tõttu.

Kohtualluvus **kriminaalõiguse küsimustes** põhineb üldiselt **territoriaalsuse põhimõttel**. Praegu puuduvad ELi õiguses siduvad vahendid kohtualluvuse konfliktide lahendamiseks kriminaalküsimustes. Euroopa Nõukogu 2001. aasta küberkuritegevuse konventsioon ⁽¹²⁾ on siiski tähtis rahvusvahelise õiguse vahend, mis aitab määrata, kus lahendada internetis autoriõiguste rikkujate vastu algatatud kriminaalmenetlused ⁽¹³⁾.

⁽⁹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 14. juuni 2017. aasta määrus (EL) 2017/1001 Euroopa Liidu kaubamärgi kohta (ELT L 154, 16.6.2017, lk 1).

⁽¹⁰⁾ Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määrus (EL) nr 6/2002 ühenduse disainilahenduse kohta (ELT L 386, 29.12.2006, lk 14).

⁽¹¹⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1215/2012 kohtualluvuse ning kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusajades (uuesti sõnastatud) (ELT L 351, 20.12.2012, lk 1).

⁽¹²⁾ Küberkuritegevuse konventsioon, European Treaty Series, nr 185.

⁽¹³⁾ EUIPO (2021), „International judicial cooperation in intellectual property cases“, märts 2021, lk 33.